

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

28 юли 2016 година*

„Преюдициално запитване — Социална политика — Директива 2000/78/ЕО — Равно третиране в областта на заетостта и професиите — Член 3, параграф 1, буква а) — Директива 2006/54/ЕО — Равни възможности и равно третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите — Член 14, параграф 1, буква а) — Приложно поле — Понятия „достъп до заетост, самостоятелна заетост или упражняване на занятие“ — Кандидатстване за работа с цел придобиване на формално качество на кандидат единствено за да се поиска обезщетение за дискриминация — Злоупотреба с право“

По дело C-423/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Bundesarbeitsgericht (Федерален съд по трудови спорове, Германия) с акт от 18 юни 2015 г., постъпил в Съда на 31 юли 2015 г., в рамките на производство по дело

Nils-Johannes Kratzer

срещу

R+V Allgemeine Versicherung AG,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta (докладчик), председател на състава, Ал. Арабаджиев, J.-С. Bonichot, С.G. Fernlund и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: M. Wathelet,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

- за M. Kratzer, от самия него,
- за R+V Allgemeine Versicherung AG, от B. Göpfert, Rechtsanwalt,
- за германското правителство, от T. Henze и A. Lippstreu, в качеството на представители,
- за правителството на Обединеното кралство, от M. Holt, в качеството на представител, подпомаган от K. Apps, barrister,

* Език на производството: немски.

— за Европейската комисия, от М. Kellerbauer и D. Martin, в качеството на представители,

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 година за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОВ L 303, 2000 г., стр. 16; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 6, стр. 7) и на член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите (ОВ L 204, 2006 г., стр. 23; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 8, стр. 262).
- 2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Nils-Johannes Kratzer и R+V Allgemeine Versicherung AG (наричано по-нататък „R+V“) по повод направените от г-н Kratzer искания за обезщетение, за поправка на имуществени вреди и за преустановяване на нарушения въз основа на това, че бил подложен на дискриминация поради неговата възраст и пол, тъй като R+V Allgemeine Versicherung AG отхвърлило кандидатурата му за длъжност, за която имало покана за кандидатстване.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2000/78

- 3 Член 1 от Директива 200/78 гласи:

„Целта на настоящата директива е да регламентира основната рамка за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждение, увреждане, възраст или сексуална ориентация по отношение на заетостта и упражняването на занятие, с оглед прилагането в държавите членки на принципа за равно третиране“.

- 4 В член 3, параграф 1 от същата директива се посочва:

„В границите на сферите на компетентност, поверени на Общността, настоящата директива се прилага към всички лица от публичния и частния сектор, включително публични органи, във връзка с:

- а) условията за достъп до заетост, самостоятелна заетост или упражняване на занятие, включително критериите за подбор и условия за наемане на работа, в който и да е клон на дейност на всички нива на професионалната йерархия, включително повишение;

[...]“.

5 В член 17 от тази директива се посочва следното:

„Държавите членки регламентират правилата за санкциите, приложими при нарушение на националните разпоредби, приети в съответствие с настоящата директива и предприемат всички необходими мерки да гарантират тяхното прилагане. Санкциите, които могат да включат изплащане на обезщетение на жертвата, следва да бъдат ефективни, пропорционални и убедителни. [...]“.

Директива 2006/54

6 В член 1 от Директива 2006/54 се предвижда следното:

„Целта на настоящата директива е да се осигури прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на жените и мъжете в областта на заетостта и професиите.

За тази цел тя съдържа разпоредби за прилагане на принципа на равното третиране по отношение на:

а) достъпа до заетост, включително повишение, и до професионална квалификация;

[...]“.

7 Съгласно член 14, параграф 1 от същата директива:

„Не се допуска никаква дискриминация, пряка или непряка, основаваща се на пола, в публичния или частния сектор, включително публичните органи по отношение на:

а) условията на достъп до заетост, до самостоятелна заетост или професия, включително критериите за подбор и условията за набиране, независимо от бранша и на всички равнища на професионалната йерархия, включително при повишение;

[...]“.

8 Член 18 от посочената директива гласи следното:

„Държавите членки въвеждат в националните си правни системи такива мерки, каквито са необходими за осигуряване на реална и ефективна компенсация или възстановяване на вредите, така както се определят от държавите членки, за вредите и загубите претърпени от лице, увредено в резултат на дискриминация, основаваща се на пола, така че тази компенсация или възстановяване да действа възпиращо и да бъде пропорционална/о на претърпените вреди. [...]“.

9 В член 25 от същата директива се предвижда, че:

„Държавите членки предвиждат норми, съдържащи санкции, които се прилагат при нарушения на разпоредби от националното законодателство, приети в съответствие с настоящата директива, и вземат всички необходими мерки за осигуряване на тяхното прилагане. Санкциите, които могат да съдържат плащане на обезщетение на жертвата, трябва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи. [...]“.

Германското право

- 10 Член 1 от Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz (Общ закон за равното третиране) от 14 август 2006 г. (BGBl. 2006 I, стр. 1897) в редакцията, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „AGG“) гласи:

„Целта на този закон е да възпрепятства или премахне всяка дискриминация, основана на раса или етнически произход, пол, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална идентичност“.

- 11 В член 2, параграф 1 от AGG се предвижда следното:

„С този закон се забранява дискриминацията на основата на посочените в член 1 признаци, що се отнася до:

1. условията за достъп до заетост, самостоятелна заетост или упражняване на занятие, включително критериите за подбор и условията за наемане на работа, в който и да е клон на дейност и на всички нива на професионалната йерархия, включително при повишение“.

[...]“.

- 12 Член 6, параграф 1 от AGG гласи:

„По смисъла на настоящия закон наети лица са:

1. работничките и работниците;

[...]

За наети лица по смисъла на настоящия закон се смятат и лицата, които кандидатстват за определена работа, както и лицата, чието трудово правоотношение е приключило“.

- 13 Съгласно член 7, параграф 1 от AGG:

„Не се допуска дискриминиране на работниците на основата на някой от изброените в член 1 признаци; тази забрана се прилага и когато лицето, което извършва дискриминация, само допуска наличието на някой от посочените в член 1 признаци при извършването на акта на дискриминация“.

- 14 Член 15, параграфи 1 и 2 от AGG гласи:

„1. При нарушение на забраната за дискриминация работодателят е длъжен да поправи причинените вреди. Това не се отнася за случаите, при които работодателят не е отговорен за нарушението.

2. Работникът може да поиска подходящо парично обезщетение за неимуществени вреди. В случаите на отказ за наемане на работа обезщетението не може да надвишава три месечни заплати, ако и при недискриминационен подбор работникът не би бил нает на работа“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

- 15 През март 2009 г. R+V публикува покана за кандидатстване за стажантски длъжности, предназначени за лица със завършено образование в областта на икономическите науки, на приложната икономическа математика, на приложната икономическа информатика и на правото.
- 16 Критериите, които се изискват в поканата за кандидатстване, са притежаване на диплома за завършено висше образование на много добро равнище по една от въпросните дисциплини, която диплома да е получена най-много преди една година или ще бъде получена в следващите месеци, и професионален опит, който да е практически и позволяващ квалифициране, придобит например чрез обучение, стажове или работа като студент. За кандидатурите в областта на правото също така се изисква успешно да са положени двата държавни изпита по право и профил „трудова право“ или медицински познания.
- 17 Г-н Kratzer кандидатства за стажантска длъжност в областта на правото, подчертавайки, че не само отговаря на всички посочени в поканата за кандидатстване критерии, но в качеството си на адвокат и бивш ръководен служител в застрахователна компания притежава управленски опит и е свикнал да поема отговорности и да работи самостоятелно. Той посочва също, че следва обучение, за да стане специализиран адвокат в областта на трудовото право, и че поради смъртта на баща си работи по обемиста преписка в областта на медицинското право и съответно разполага с голям опит в посочената област.
- 18 На 19 април 2009 г. R+V отхвърля кандидатурата на г-н Kratzer, като посочва, че в момента не може да му предложи работно място.
- 19 На 11 юни 2009 г. г-н Kratzer писмено подава жалба до R+V, с която иска от посоченото дружество обезщетение в размер на 14 000 EUR за извършена дискриминация по възраст.
- 20 Тогава R+V кани г-н Kratzer на среща с началника на персонала в началото на юли 2009 г., като прави уточнението, че отхвърлянето на кандидатурата му е било генерирано автоматично и не отговаря на намеренията на дружеството.
- 21 Г-н Kratzer отхвърля тази покана и предлага неговото бъдеще в R+V да бъде обсъдено, след като искането му за обезщетение бъде удовлетворено.
- 22 Г-н Kratzer подава иск за обезщетение за сумата от 14 000 EUR за извършена дискриминация по възраст до Arbeitsgericht Wiesbaden (Съд по трудови спорове Висбаден, Германия). След като впоследствие научава, че R+V е наело само жени на съответните четири стажантски длъжности, при положение че подадените над 60 кандидатури за тези длъжности се разпределяли почти поравно между мъже и жени, г-н Kratzer иска допълнително обезщетение в размер на 3 500 EUR за извършена дискриминация по пол.
- 23 След като Arbeitsgericht Wiesbaden (Съд по трудови спорове Висбаден) отхвърля иска му, г-н Kratzer подава въззивна жалба срещу неговото решение до Hessisches Landesarbeitsgericht (Върховен съд по трудови спорове на провинция Хесен, Германия), който на свой ред отхвърля жалбата на г-н Kratzer.
- 24 Тогава г-н Kratzer подава ревизионна жалба до запитващата юрисдикция.

25 При това положение Bundesarbeitsgericht (Федерален съд по трудови спорове, Германия) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Следва ли член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78 и член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54 да се тълкуват в смисъл, че „достъп до заетост или упражняване на занятие“ търси и лице, от чиито документи за кандидатстване е видно, че целта му е не наемане на работа и заетост, а само придобиване на качеството на кандидат, за да претендира обезщетение?

2) При утвърдителен отговор на първия въпрос:

Може ли положение, в което качеството на кандидат е придобито не с цел наемане на работа и заетост, а за да се претендира обезщетение, да се квалифицира като злоупотреба с право по правото на Съюза?“.

По преюдициалните въпроси

26 С въпросите си, които трябва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78 и член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54 трябва да се тълкуват в смисъл, че положение, при което с кандидатстването си за работа съответното лице цели не да бъде наето на тази работа, а само да придобие формалното качество на кандидат с единствената цел да претендира обезщетение, попада в обхвата на понятието „достъп до заетост или упражняване на занятие“ по смисъла на тези разпоредби и дали такова положение може да се квалифицира като злоупотреба с право по правото на Съюза.

27 Следва да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика в рамките на преюдициалното производство по член 267 ДФЕС, основано на ясно разделение на правомощията между националните юрисдикции и Съда, само националният съд е компетентен да установява и преценява фактите по спора в главното производство (вж. по-специално решение от 25 октомври 2012 г., Rintisch, C-553/11, EU:C:2012:671, т. 15). В това отношение Съдът е оправомощен единствено да се произнася по тълкуването или валидността на правото на Съюза предвид фактическата и правна обстановка, така както е описана от запитващата юрисдикция, за да ѝ предостави полезната информация за разрешаването на разглеждания от нея спор (вж. по-специално решение от 9 ноември 2006 г., Chateignier, C-346/05, EU:C:2006:711, т. 22).

28 Поради това на поставените от Bundesarbeitsgericht (Федерален съд по трудови спорове) въпроси в акта му за преюдициално запитване следва да се отговори именно въз основа на посочените от тази юрисдикция фактически обстоятелства.

29 В това отношение от същия акт е видно, че особеното в спора в главното производство е това, че г-н Kratzer кандидатства за стажантска работа в R+V с цел не да бъде нает на тази работа, а само за да придобие формалното качество на кандидат с единствената цел да претендира обезщетение въз основа на Директиви 2000/78 и 2006/54.

30 Фактическо положение с особености като описаните в акта за преюдициално запитване по принцип не попада в приложното поле на Директиви 2000/78 и 2006/54.

31 Всъщност трябва да се отбележи, че видно от самата формулировка на заглавието на посочените директиви, те се отнасят за областта на заетостта и професиите.

- 32 В това отношение трябва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда както от заглавието и съображенията, така и от съдържанието и целта на Директива 2000/78 следва, че тя е насочена към установяване на обща рамка, за да се осигури на всяко лице равно третиране „в областта на заетостта и професиите“, като му се предостави ефикасна защита срещу дискриминацията, основана на един от признаците, упоменати в член 1 от нея, сред които е възрастта (вж. по-специално решения от 16 октомври 2007 г., *Palacios de la Villa*, C-411/05, EU:C:2007:604, т. 42, от 13 септември 2011 г., *Prigge* и др., C-447/09, EU:C:2011:573, т. 39 и от 13 ноември 2014 г., *Vital Pérez*, C-416/13, EU:C:2014:2371, т. 28).
- 33 Що се отнася до Директива 2006/54, съгласно член 1, първа алинея с нея се цели да се осигури прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на жените и мъжете в областта на заетостта и професиите.
- 34 По-специално от член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78, както и от член 1, втора алинея, буква а) и член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54 следва, че тези директиви са приложими за лице, което иска да постъпи на работа, включително по отношение на критериите за подбор и условията за наемане на тази работа (вж. решение от 19 април 2012 г., *Meister*, C-415/10, EU:C:2012:217, т. 33).
- 35 Впрочем лице, което кандидатства за работа при условия като описаните в точка 29 от настоящото решение, явно не иска да постъпи на работата, за която формално кандидатства. То съответно не може да се ползва от защитата, осигурена с Директиви 2000/78 и 2006/54. Противно тълкуване би било несъвместимо с преследваната от тези директиви цел, а именно на всяко лице да се осигури равно третиране „в областта на заетостта и професиите“, като му се предостави ефикасна защита срещу някои форми на дискриминация, по-специално по отношение на „достъпа до заетост“.
- 36 Освен това при посочените условия такова лице не може да се счита за „жертва“ по смисъла на член 17 от Директива 2000/78 и член 25 от Директива 2006/54, или за „увредено лице“, претърпяло „загуби“ или „вреди“, по смисъла на член 18 от Директива 2006/54.
- 37 Освен това съгласно постоянната практика на Съда правните субекти не могат да се позовават на нормите на Европейския съюз с измамна или противоправна цел (вж. решение от 13 март 2014 г., *SICES* и др., C-155/13, EU:C:2014:145, т. 29 и цитираната съдебна практика).
- 38 За да се установи наличието на злоупотреба, са необходими обективен и субективен елемент (вж. решение от 13 март 2014 г., *SICES* и др., C-155/13, EU:C:2014:145, т. 31).
- 39 От една страна, що се отнася до обективния елемент, за установяването е необходимо от определена съвкупност от обективни обстоятелства да следва, че въпреки формалното спазване на предвидените в правната уредба на Съюза условия целта, преследвана с тази правна уредба, не е постигната (вж. решения от 14 декември 2000 г., *Emsland-Stärke*, C-110/99, EU:C:2000:695, т. 52 и от 13 март 2014 г., *SICES* и др., C-155/13, EU:C:2014:145, т. 32).
- 40 От друга страна, за извършването на такова установяване е необходим субективен елемент в смисъл, че от множество обективни обстоятелства трябва да е видно, че основната цел на съответните операции е получаването на недължимо предимство. Всъщност забраната на злоупотребите е ирелевантна, когато за извършването на съответните операции може да има причина, различна от простото получаване на предимство (вж. решения от 21 февруари 2006 г., *Halifax* и др., C-255/02, EU:C:2006:121, т. 75, от 22 декември 2010 г., *Weald Leasing*, C-103/09, EU:C:2010:804, т. 30 и от 13 март 2014 г., *SICES* и др., C-155/13, EU:C:2014:145, т. 33).

- 41 За да се установи наличието на втория елемент, който е свързан с намерението на операторите, предвид по-специално може да се вземе чисто привидният характер на операциите (вж. в този смисъл решения от 14 декември 2000 г., *Emsland-Stärke*, C-110/99, EU:C:2000:695, т. 53 и 58, от 21 февруари 2006 г., *Halifax и др.*, C-255/02, EU:C:2006:121, т. 81, от 21 февруари 2008 г., *Part Service*, C-425/06, EU:C:2008:108, т. 62 и от 13 март 2014 г., *SICES и др.*, C-155/13, EU:C:2014:145, т. 33).
- 42 Националната юрисдикция трябва да провери дали в спора по главното производство съответно е налице фактическият състав на злоупотреба съгласно правилата за доказване по националното право и без да се накърнява действието на правото на Съюза (вж. решения от 14 декември 2000 г., *Emsland-Stärke*, C-110/99, EU:C:2000:695, т. 54, от 21 юли 2005 г., *Eichsfelder Schlachtbetrieb*, C-515/03, EU:C:2005:491, т. 40, от 21 февруари 2006 г., *Halifax и др.*, C-255/02, EU:C:2006:121, т. 76 и от 13 март 2014 г., *SICES и др.*, C-155/13, EU:C:2014:145, т. 34).
- 43 В това отношение, ако обективно се окаже, от една страна, че въпреки формалното спазване на условията, предвидени в Директиви 2000/78 и 2006/54, преследваната с тях цел не е постигната, и от друга страна, че кандидатурата за работа на г-н Kratzer е била привидна, като основната му цел е била не действително да бъде нает на тази работа, а да се възползва от осигурената с посочените директиви защита, за да получи недължимо предимство — което трябва да се провери от запитващата юрисдикция — трябва да се приеме, че г-н Kratzer се позовава на въпросната защита с цел злоупотреба.
- 44 При това положение на поставените въпроси следва да се отговори, че член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78 и член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54 трябва да се тълкуват в смисъл, че положение, при което с кандидатстването си за работа съответното лице цели не да бъде наето на тази работа, а само да придобие формалното качество на кандидат с единствената цел да претендира обезщетение, не попада в обхвата на понятието „достъп до заетост или упражняване на занятие“ по смисъла на тези разпоредби и може да се квалифицира като злоупотреба с право, ако са изпълнени изискванията на правото на Съюза.

По съдебните разноски

- 45 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 3, параграф 1, буква а) от Директива 2000/78/ЕО на Съвета от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите и член 14, параграф 1, буква а) от Директива 2006/54/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 5 юли 2006 година за прилагането на принципа на равните възможности и равното третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и професиите трябва да се тълкуват в смисъл, че положение, при което с кандидатстването си за работа съответното лице цели не да бъде наето на тази работа, а само да придобие формалното качество на кандидат с единствената цел да претендира обезщетение, не попада в обхвата на понятието „достъп до заетост или упражняване на занятие“ по смисъла на тези разпоредби и може да се квалифицира като злоупотреба с право, ако са изпълнени изискванията на правото на Съюза.

Подписи

